

Številka: 354-124/2025-2 (256)
Ljubljana, dne 11. 9. 2025

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ZDRAVJE
DIREKTORAT ZA JAVNO ZDRAVJE
Štefanova ulica 5
1000 Ljubljana

Zadeva: Prvo mnenje k osnutku Občinskega podrobnega prostorskega načrta za izkoriščanje in sanacijo peskokopa Vahtenberg – Gabrje – vzhodni del (EUP MŠ-04), občina Moravče, ID 5118

Skladno z vašo vlogo številka: 354-86/2025-2711-2, datum: 19. 8. 2025 vam posredujemo prvo mnenje po 122. členu v povezavi s 129. členom Zakona o urejanju prostora ((ZUreP-3), Ur. l. RS, št. 199/21 s spremembami in dopolnitvami) za segment zdravje ljudi k osnutku Občinskega podrobnega prostorskega načrta za izkoriščanje in sanacijo peskokopa Vahtenberg – Gabrje – vzhodni del (EUP MŠ-04), občina Moravče, ID 5118.

Zahtevek za izdelavo mnenja izvira iz vloge občine Moravče, Občinska uprava, pod št. 3503-0011/2924-14 z dne 11. 8. 2025, ki jo je kot nosilcu urejanja prostora posredovala Ministrstvu za zdravje.

V pregled za izdelavo mnenja smo prejeli naslednjo dokumentacijo, dostopno na spletni povezavi www.opn.si/OPPN_TERMIT_MS_04:

- Občinski podrobni prostorski načrt za izkoriščanje in sanacijo peskokopa Vahtenberg-Gabrje – vzhodni del (EUP MŠ-04); faza: osnutek; izdelovalec: Locus d.o.o., Ljubljanska cesta 76, 1230 Domžale; datum: julij 2025.
- Okoljsko poročilo za OPPN za izkoriščanje in sanacijo peskokopa Vahtenberg - Gabrje - vzhodni del (EUP MŠ-04); izdelovalec: IPSUM, okoljske investicije, d.o.o., Ljubljanska 72, 1230 Domžale; št. 490/25-01; datum: julij 2025.

Kot izhodišče za izdelavo mnenja smo uporabili naslednjo zakonodajo in kriterije:

- Drugi odstavek 4. člena Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS, št. 72/06 – uradno prečiščeno besedilo s spremembami in dopolnitvami);
- Uredba o merilih za ocenjevanje verjetnosti pomembnejših vplivov izvedbe plana, programa, načrta ali drugega splošnega akta in njegovih sprememb na okolje v postopku celovite presoje vplivov na okolje, Ur.l. RS, št. 9/2009 in 44/22 – ZVO-2;
- Kriteriji za ugotavljanje sprejemljivosti planov s stališča pristojnosti varovanja zdravja ljudi pred vplivi iz okolja v postopkih celovite presoje vplivov na okolje (Verzija 2), ki so objavljeni na spletni povezavi (https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZ/DOKUMENTI/Preventiva-in-skrb-za-zdravje/okolje-in-zdravje/Kriteriji_MZ_CPVO-2013.pdf).

V zvezi z izdelavo mnenja smo opravili tudi kartografski ogled lokacije. Kartografske podatke smo pregledali na naslednjih spletnih straneh:

- Atlas okolja: http://gis.arso.gov.si/atlasokolja/profile.aspx?id=Atlas_Okolja_AXL@Arso
- Atlas voda: <https://geohub.gov.si/portal/apps/webappviewer/index.html?id=f89cc3835fcd48b5a980343570e0b64e>
- GIS občin: <https://gis.iobcina.si/gisapp/login.aspx?a=moravce>
- Google zemljevidi: <https://www.google.com/maps/@46.0587008,14.5260544,13z?entry=ttu>

ZNAČILNOSTI PLANA

Območje OPPN leži v osrednjeslovenski regiji, in sicer na območju pridobivalnega prostora peskokopa Vahtenberg-Gabrje, ki se nahaja v občini Moravče, med naselji Mošenik, Gabrje pod Limbarsko Goro, Selce pri Moravčah, Straža pri Moravčah in Zgornja Dobrava. Območje načrtovanja z OPPN predstavlja peskokop Vahtenberg-Gabrje – vzhodni del, znotraj območja pridobivalnega prostora Moravče-Moravska terciarna kadunja. V naravi gre za odprti naravni prostor z delno gozdnim in travniškim površjem. Obsega območje EUP MŠ-04, ki predstavlja z OPN Moravče predvideni OPPN.

Območje Vahtenberg - Gabrje - vzhodni del, EUP MŠ-04 obsega 14,2 ha in je opredeljeno z namensko rabo za izkoriščanje mineralnih surovin LN, in sicer na parcelah oziroma delih parcel številka:

- 101/1, 1008, 101/2, 101/3 vse k. o. Limbarska Gora in
- 529, 530, 531, 545, 546, 550, 534, 520, 543, 544, 521, 537, 549, 533, 552, 553/1, 554/2, 554/3, 562, 1013/1, 536, 519, 532, 535 vse k. o. Zgornje Koseze.

Območje občinskega podrobnega prostorskega načrta (OPPN) je namenjeno izkoriščanju in sanaciji pridobivalnega prostora kremenčevega peska. S tem OPPN se načrtujejo prostorske ureditve, ki vključujejo obseg izkoriščanja, predvideno sanacijo, začasne ureditve in ukrepe ter ureditev komunalne in prometne infrastrukture.

UGOTOVITVE V ZVEZI S PLANOM

V okolici obravnavanega odkopa se pretežno nahajajo gozdne in kmetijske površine. Najbližji stanovanjski objekti so na vzhodu in zahodu in so od meje, znotraj katere ima investitor namen odkopavati mineralno surovino in izvesti končno sanacijo, oddaljeni približno 30 m. Zahodno od meje obravnavanega območja se nahaja lokalna cesta, ki poteka med naseljem Zalog pri Moravčah in Gabrje pod Limbarsko Goro, medtem ko je na vzhodni strani lokalna cesta, ki služi kot povezava do naseljenih območij.

- Viri pitne vode:

Na podlagi podatkov iz Atlasa okolja in Atlasa voda ugotavljamo, da se del območja OPPN nahaja na širšem vodovarstvenem območju z blažjim vodovarstvenim režimom (VVO III), zavarovanim z Odlokom o vodovarstvenih območjih vodnih virov na območju občine Moravče (Uradni vestnik Občine Moravče, št. 1/01).

OPPN se nahaja na območju Vodnega telesa podzemnih voda POSAVSKO HRIBOVJE DO OSREDNJE SOTLE (šifra vodnega telesa: SIVTPODV1008), ki je zaradi kraških, skraselih in razpoklinskih značilnosti prvega vodonosnika in razpoklinskih značilnosti drugega in tretjega vodonosnika izjemno ranljiv za posledice različnih virov onesnaženja, zaradi česar so lahko ogroženi vodni viri za oskrbo s pitno vodo, tudi v več deset km oddaljenih predelih.

- Poplave:

Obravnavano območje se ne nahaja na območju poplavne nevarnosti.

- Zrak:

Kakovost zunanjega zraka se v okviru državne merilne mreže DMKZ na obravnavanem območju ne spremlja. Na osnovi navedb v Operativnem programu ohranjanja kakovosti zunanjega zraka (poglavje št. 6 Analiza stanja kakovosti zunanjega zraka) in v Operativnem programu nadzora nad onesnaževanjem zraka (OPNOZ), Revizija OPNOZ iz 2019 ocenjujemo, da obstaja možnost, da predpisani standardi kakovosti zraka na obravnavanem območju niso doseženi.

Na osnovi navedb v zgoraj omenjenih dokumentih ocenjujemo tudi, da kakovost zunanjega zraka na obravnavanem območju ne dosega kakovosti, ki jo z vidika varovanja zdravja ljudi navajajo Smernice Svetovne zdravstvene organizacije za kakovost zraka.

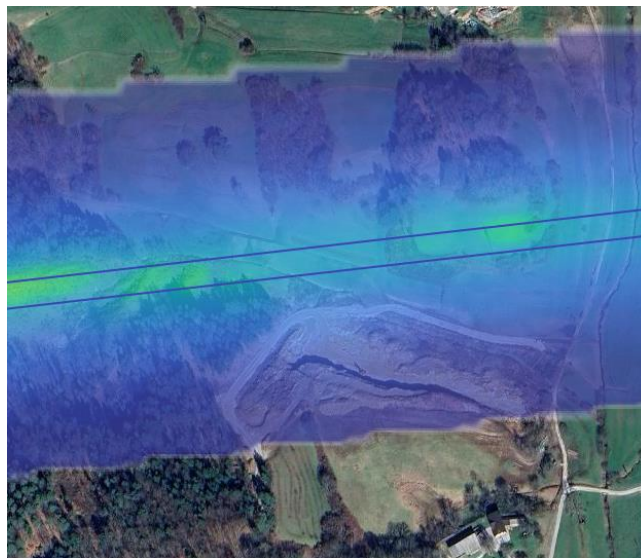
- Hrup in vibracije:

Obravnavano območje se nahaja v bližini peskokopa Hudej Ples, ki povzroča hrup v okolju. Zakonsko določene mejne vrednosti sicer glede na rezultate meritev niso presežene.

- Elektromagnetno sevanje:

Na vzhodnem delu obravnavanega območja poteka obstoječi nadzemni elektroenergetski vod, ki je del javnega distribucijskega omrežja (20 kV). Iz priložene dokumentacije je razvidno, da čez celotno obravnavano območje poteka trasa dveh nadzemnih daljnovoda (110 kV), ki spadata v prenosno elektroenergetsko omrežje.

Nadzemni elektroenergetski vodi in daljnovodi, ki so del javnega distribucijskega ter prenosnega elektroenergetskega omrežja, predstavljajo obstoječe vire nizkofrekvenčnega elektromagnetnega sevanja. Med njimi se prenosno elektroenergetsko omrežje uvršča med pomembnejše vire tovrstnega sevanja.

Slika prikazuje vir in polje nizkofrekvenčnega elektromagnetnega sevanja obstoječih visokonapetostnih prenosnih nadzemnih daljnovodov.

Kot je razvidno iz priložene slike, vpliv elektromagnetnega sevanja obstoječega prenosnega omrežja zajema večji del obravnavanega območja OPPN. Polje nizkofrekvenčnega elektromagnetnega sevanja visokonapetostnega prenosnega omrežja je izračunano pri polni obremenitvi, pri čemer so bili upoštevani vsi pomembni tehnični podatki o daljnovodih (vir: Inštitut za neionizirna sevanja, E-karta nizkofrekvenčnih magnetnih polj).

Med obstoječe visokofrekvenčne vire elektromagnetnega sevanja uvrščamo tudi bazne postaje, radijske in televizijske oddajnike itd. Na območju OPPN in v njegovi neposredni bližini ni visokofrekvenčnih virov elektromagnetnega sevanja (vir: Inštitut za neionizirna sevanja, E-karta visokofrekvenčnih EMS). Vsebinsko okoljskega poročila je treba dopolniti v delu, ki se nanaša na

elektromagnetno sevanje. Sprememba namenske rabe prostora se namreč načrtuje neposredno pod obstoječim virom nizkofrekvenčnega elektromagnetnega sevanja, ki sodi med pomembnejše vire tovrstnega sevanja. Čeprav izvedba plana verjetno ne bo vplivala na doseganje splošnih okoljskih ciljev varovanja prebivalstva pred EMS, pa lahko povzroči vplive na posameznike, ki bodo izvajali dejavnost pridobivanja mineralnih surovin na obravnavanem območju. Izdelovalec okoljskega poročila naj zato oceni dejanski vpliv na posameznike ter po potrebi predlaga ustrezne omilitvene ukrepe.

1. PREVERITEV UPOŠTEVANJA SPLOŠNIH IN KONKRETNIH SMERNIC V PLANU

Splošnih smernic za pripravo OPPN Ministrstvo za zdravje še ni objavilo.

Nacionalni inštitut za javno zdravje ni bil pozvan in za potrebe Ministrstva za zdravje ni izdelal konkretnih smernic za plan Občinski podrobni prostorski načrt za izkoriščanje in sanacijo peskokopa Vahtenberk – Gabrje – vzhodni del (EUP MŠ-04).

2. PREVERITEV UPOŠTEVANJA PREDPISOV S PODROČJA PRISTOJNOSTI MINISTRSTVA ZA ZDRAVJE

Menimo, da drugi odstavek 4. člena Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS, št. 72/06 in spremembe in dopolnitve) pri pripravi obravnavanega plana ni bil upoštevan do stopnje kot je to predvideno s predpisi s področja varovanja okolja (za dodatna pojasnila v zvezi z ocenjevanjem vplivov na zdravje glej POJASNILA V ZVEZI Z OCENJEVANJEM VPLIVOV NA ZDRAVJE LJUDI na koncu tega mnenja).

3. MNENJE O USTREZNOSTI OKOLJSKEGA POROČILA ZA SEGMENT ZDRAVJE IN POČUTJE LJUDI

Menimo, da Okoljsko poročilo za OPPN za izkoriščanje in sanacijo peskokopa Vahtenberk - Gabrje - vzhodni del (EUP MŠ-04) z vidika obravnave vplivov na zdravje in počutje ljudi ni ustrezno in ne omogoča presoje vplivov na zdravje ljudi.

OBRAZLOŽITEV:

- Onesnaženost zraka:

V okoljskem poročilu v okviru obravnave vplivov na zdravje ljudi ni upoštevano, da se pri rudarjenju kremenčevega peska sprošča prah kristaliničnega kremenca (silicijev dioksid), ki predstavlja resno tveganje za zdravje.

Ko se kremen lomi, seka, brusi ali drobi (na primer pri gradbenih delih, rudarjenju ali izdelavi stekla), se sproščajo zelo majhni delci, ki se imenujejo respirabilni kristalinični kremenčev prah.

Dolgotrajna izpostavljenost temu prahu lahko povzroči naslednje negativne zdravstvene izide:

- Silikoza: neozdravljiva pljučna bolezen, ki povzroči brazgotinjenje pljučnega tkiva in otežuje dihanje. Pojavi se lahko po letih izpostavljenosti.
- Pljučni rak: Svetovna zdravstvena organizacija (WHO) uvršča kristalinični kremenčev prah med rakotvorne snovi.
- Kronična obstruktivna pljučna bolezen (KOPB) in bolezni ledvic.

Kremenov prah je uvrščen v skupino 1 rakotvornih snovi po IARC¹, kar pomeni, da se šteje za nedvomnega povzročitelja raka pri ljudeh.

¹ Mednarodna agencija za raziskave raka pri WHO (<https://www.iarc.who.int/>).

Okoljsko poročilo je treba dopolniti z obravnavo vplivov kristaliničnega kremenčevega prahu na zdravje ljudi – na prebivalstvo v okolici kamnoloma.

- Oskrba s pitno vodo:

V okoljskem poročilu je navedeno naslednje:

“Območje OPPN (MŠ-04) se delno nahaja na nekdanjem vodovarstvenem območju Pod Stražo II. Del območja OPPN sega v nekdanje vplivno vodovarstveno cono (cono III). Vodovarstveno območje Pod Stražo II je bilo razglašeno kot VVO leta 2001 z Odlokom o vodovarstvenih območjih vodnih virov na območju Občine Moravče (Uradni vestnik Občine Moravče, 2001). Z Odlokom o spremembah Odloka o vodovarstvenih območjih vodnih virov na območju občine Moravče (Uradni vestnik Občine Moravče, 2016) pa je bil VVO Pod Stražo II (skupaj z nekaj drugimi VVO) črtan kot vodni vir iz Odloka o VVO. Na območju občine Moravče trenutno velja noben drug akt o zavarovanju vodnih virov. Območje OPPN se tako ne nahaja na vodovarstvenem območju.”

Po pregledu Odloka o spremembah Odloka o vodovarstvenih območjih vodnih virov na območju občine Moravče (Uradni vestnik Občine Moravče, 2016) ugotavljamo, da je vodni vir Pod Stražo II res črtan iz veljavnega pravnega akta. Vendar pa iz Odloka ni razvidno, da bi bilo s tem hkrati formalno ukinjeno tudi vodovarstveno območje.

Na podlagi podatkov iz Atlasa okolja in Atlasa voda ter podatkov, pridobljenih pri Javnem komunalnem podjetju Prodnik d.o.o., Savska cesta 34, 1230 Domžale², ugotavljamo, da se del območja OPPN nahaja na širšem vodovarstvenem območju z blažjim vodovarstvenim režimom (VVO III), za katerega veljajo določila Odloka o vodovarstvenih območjih vodnih virov na območju Občine Moravče.

V zvezi s tem posebej opozarjamo na 9. člen Odloka (V. Vplivna vodovarstvena cona – cona III) in podčlen 9.1 (Varstveni ukrepi v vplivni vodovarstveni coni – coni III). Pomembna je določba 6. točke 9.1 člena, ki navaja da na območju ni dovoljen izkop gramoza, peskov ali odpiranje novih kamnolomov, obstoječe je potrebno sanirati do stopnje, da obratovanje kamnoloma ne ogroža podtalnice.

Na podlagi navedenega menimo, da je kljub črtanju vodnega vira Pod Stražo II iz Odloka, pri načrtovanju posegov na območju OPPN treba upoštevati določbe, ki veljajo za VVO III.

- Kumulativni vplivi:

Vzhodno od območja OPPN se nahaja obstoječi peskokop Hudej–Ples, katerega vplivi v okviru presoje kumulativnih učinkov v okoljskem poročilu niso bili obravnavani. Glede na to, da lahko hkrati ali zaporedni vplivi obeh peskokopov pomembno prispevajo k obremenitvam okolja, je potrebno okoljsko poročilo ustrezno dopolniti z obravnavo kumulativnih vplivov.

- Hrup ozadja

Opozarjamo, da je hrup peskokopa lahko moteč v okolju, ki sicer ni obremenjeno s hrupom (promet in drugi viri hrupa), zato bi bilo smiselno podati tudi izmerjeno raven hrupa ozadja v obravnavanem okolju.

Okoljsko poročilo je treba ustrezno dopolniti.

4. MNENJE O SPREJEMLJIVOSTI VPLIVOV IZVEDBE PLANA NA OKOLJE ZA SEGMENT ZDRAVJE IN POČUTJE LJUDI

Mnenje o sprejemljivosti vplivov plana na okolje za segment zdravje in počutje ljudi bo izdelano po dopolnitvah okoljskega poročila.

² Sporočilo po elektronski pošti z dne 28. 8. 2025 (Aleš Stražar, univ. dipl. inž. str., Vodja Sektorja vodovod)

POJASNILA V ZVEZI Z OCENJEVANJEM VPLIVOV NA ZDRAVJE LJUDI:

Izhodišča, ki so bila uporabljena za izdelavo mnenja o vplivih na zdravje ljudi, so naslednja:

- Odločitve o sprejemljivosti vplivov na zdravje temeljijo na mejnih vrednostih za onesnaženost okolja, ki so določene z veljavno slovensko zakonodajo s področja okolja (npr. za onesnaženost zraka, hrup v naravnem in življenjskem okolju, kakovost pitne vode, itd) ter drugih nacionalnih predpisih s področja ravnanja z okoljem, ki določajo mejne vrednosti, pravila ravnanja in podobno (npr. predpisi s področja urejanja emisij v vode in zrak, ravnanje z odpadki, itd.).
- Pri ocenjevanju vplivov poleg zakonodaje upoštevamo tudi strokovne smernice SZO in usmeritve Evropske Komisije, da dolgoročno zmanjšujemo onesnaževanje okolja za doseganje zastavljenih ciljev (*Akcijski načrt* EU za ničelno onesnaževanje, Evropski zeleni dogovor, ...).
- V primeru presoje vpliva hrupa na zdravje in počutje ljudi pri oceni smiselno upoštevamo tudi smernice Svetovne zdravstvene organizacije iz leta 2018.
- Navedba v mnenju »da izvedba plana/posega verjetno ne bo imela pomembnejših vplivov na zdravje ljudi« pomeni, da stopnja tveganja za zdravje ljudi najverjetneje ne bo večja, kot je zajeta v mejne vrednosti, ki so določene z okoljsko zakonodajo. Vendar: skladnost z mejnimi vrednostmi ne pomeni nujno, da ni zdravstvenih učinkov.³
- Pri izdelavi mnenja smo upoštevali tudi, da bodo izvajalci del in upravljalci posega v času življenjske dobe posega (gradnja, obratovanje, odstranitev) spoštovali pripadajočo veljavno okoljsko zakonodajo in drugo pripadajočo zakonodajo, ki je namenjena varovanju zdravja ljudi.

Pripravili:

Andrej Uršič, univ. dipl. biol.

ANDREJ
URŠIČ

Digitalno podpisal
ANDREJ URŠIČ
Datum: 2025.09.11
09:36:44 +02'00'

dr. Sonja Jeram, univ. dipl. biol.

SONJA
JERAM

Digitally signed by
SONJA JERAM
Date: 2025.09.11
10:13:57 +02'00'

Maša Ceglar, mag. san. inž.

MAŠA CEGLAR

Digitally signed
by MAŠA CEGLAR
Date: 2025.09.11
10:07:04 +02'00'

Leon Žaberl, univ. dipl. ing. kem. teh.

LEON
ŽABERL

Digitalno
podpisal LEON
ŽABERL
Datum:
2025.09.11
11:50:07 +02'00'

Asist. dr. Vesna Viher Hrženjak, dr. med., spec.,
vodja Oddelka za podnebne spremembe in
proučevanje vplivov grajenega okolja na zdravje

Poslati:

- elektronsko

V vednost:

- naslov
- arhiv, tu

VESNA VIHER HRŽENJAK

Digitally signed by VESNA VIHER
HRŽENJAK
Date: 2025.09.11 15:58:25 +02'00'

³ United Nations, Economic and Social Council, Economic Commission for Europe: Draft guidance on assessing health impacts in strategic environmental assessment. Working Group on Environmental Impact Assessment and Strategic Environmental Assessment. Ninth meeting, Geneva, 9–11 June 2020, ECE/MP.EIA/WG.2/2020/7